

The background of the entire page is a white field filled with numerous diagonal stripes of a vibrant orange color. The stripes vary in width and length, creating a dynamic, textured pattern that resembles a stylized sunburst or a series of overlapping brushstrokes. The stripes are oriented from the top-left towards the bottom-right.

GEERT BEKAERT PRIJS

2014 / 2016

GEERT BEKAERT PRIJS

Publicatie ter gelegenheid van de
uitreiking van de Geert Bekaert-prijs
voor architectuurkritiek 2014-2016

ArchiNed

INHOUDSOPGAVE

- 04** Inleiding
- 06** Een man in een bibliotheek - In memoriam over kunst- en
architectuurcriticus Geert Bekaert
Paul Vermeulen
- 10** De architectuurkritiek is dood, leve de architectuurkritiek
Juryrapport
- 16** Het nieuwste gebouw op de Amsterdamse Zuidas is een
plaatje — en niet veel meer dan dat
Mark Minkjan *Winnaar Geert Bekaert-prijs voor
architectuurkritiek 2014-2016*
- 20** Colofon

INLEIDING

In een steeds verder verdeeld en commercieel medialandschap is kritische en onafhankelijke reflectie niet vanzelfsprekend. Geschreven kritiek helpt het vak verder te brengen; ze helpt om te reflecteren en gedachten uit te bouwen. Het schrijven, maken, publiceren en lezen van ontwerpkritiek is daarom van existentieel belang voor de architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur, als voor de journalistiek.

4

De Geert Bekaert-prijs voor architectuurkritiek komt voort uit het Pruis-Bekaert-programma, een project dat ArchiNed met Designplatform Rotterdam in 2013 initieerde. Een programma ter viering van de architectuur- en designkritiek en ter stimulering van de ontwerpschrijfkunst in de Lage Landen. Een van de programmaonderdelen betrof de uitreiking in 2014 van de Geert Bekaert-prijs aan een voorbeeldstellende kritiek op het gebied van architectuur, stedenbouwkunde en landschapsarchitectuur die bijdraagt aan een levendig ontwerpklimaat in de Lage Landen. De prijs ging naar Aaron Betsky voor zijn artikel 'Plain Weirness: the architecture of Neutelings Riedijk'.

Dit jaar organiseerde ArchiNed de tweede editie van de Geert Bekaert-prijs. Wederom ter viering van de architectuurkritiek én ter gelegenheid van onze 20ste verjaardag.

Voor deze editie konden zowel teksten als multimedia kritieken (denk aan films, kaarten, podcasts of animaties) worden ingezonden die tussen 7 december 2013 en 1 juni 2016 gepubliceerd zijn, in druk of online. De teksten mochten niet meer dan 2500 woorden bevatten en een multimediale kritiek mocht niet langer duren dan 15 minuten. De tekst diende Engels- of Nederlandstalig te zijn. De kritieken konden door iedereen worden voorgedragen, ook door de auteurs zelf. Voor hen gold wel een restrictie: niet meer dan één inzending.

De cijfers:

45 kritieken werden ingediend, waarvan 2 multimediale werken. Drie teksten zijn niet door de jury beoordeeld wegens een forse overschrijding van het maximale aantal woorden.

De 42 kritieken die de jury gelezen heeft zijn geschreven door 36 verschillende auteurs.

23 kritieken zijn online gepubliceerd, 19 verschenen in print.

Zes zijn in het Engels gepubliceerd, 13 in zowel Nederlands als Engels, en 23 in het Nederlands.

De jury bestaande uit Guus Beumer (voorzitter), Eireen Schreurs, Anne Seghers, Ed Taverne en Bart Verschaffel vergaderde op 5 oktober 2016 op een geheime locatie in Rotterdam. Aanvankelijk zouden er drie prijzen te vergeven zijn: de Geert Bekaertprijs voor de meest voorbeeldstellende architectuurkritiek, de Geert Bekaertprijs voor aanstormend talent, en de Geert Bekaertprijs voor de meest verrassende multimedia kritiek. Tijdens de beraadslaging bleek dit onderscheid niet opportuun en is besloten om één prijs toe te kennen.

Vijf kritieken zijn genomineerd voor de Geert Bekaert-prijs voor architectuurkritiek. Deze zijn op 10 oktober 2016 gepubliceerd op ArchiNed. De winnaar is tijdens een feestelijke bijeenkomst op 15 december 2016 in Worm (Rotterdam) bekend gemaakt.

5

Deze publicatie is ter gelegenheid daarvan gemaakt. Ter herdenking en herinnering aan Geert Bekaert die op 11 september 2016 overleed is het door Paul Vermeulen geschreven 'Een man in een bibliotheek' opgenomen. De publicatie bevat het juryrapport en de integrale tekst van de winnende kritiek.

De Geert Bekaert-prijs zal in 2018 voor de derde keer worden uitgereikt. Iedereen die mee wil doen: noteer najaar 2018 in de agenda en houdt onze website www.archined.nl in de gaten.

Marina van den Bergen
hoofdredacteur ArchiNed

Paul Vermeulen

Een man in een
bibliotheek —
In memoriam
over kunst-
en architec-
tuurcriticus
Geert Bekaert

Het werk is af. Het oeuvre van Geert Bekaert is voltooid, bewaard, ontsloten en opgeleverd als was het een bouwwerk.

Zijn immense bibliotheek is onder dak, zijn over vele decennia en het hele Nederlandse taalgebied verspreide teksten zijn verzameld in negen kloeke delen, die de kern vormen van zijn geschreven erfenis. Zijn geschriften zijn bestudeerd, gebloemleesd in het Engels en er is een doctoraatsverhandeling aan gewijd. Voor een non-fictie schrijver, die ook nog eens schreef over een voor het grote publiek perifeer onderwerp als architectuur, is dat bijzonder. Het kan haast niet anders: dit werk is van waarde.

En toch valt het niet mee om bij het overlijden van Bekaert dat werk te overzien en die waarde te benoemen. Het overzicht wordt al bemoeilijkt door de grote tijdspanse die het overbrugt. De jaren vijftig, toen Bekaert met schrijven begon, liggen ver achter ons en de vraagstukken over kerkenbouw die hij toen aansneed lijken nu afgedaan. Vele andere thema's volgen en worden behandeld in meanderende, tastende teksten waarin stellige standpunten, voor zover ze al opduiken, iedere keer voorlopig en herroepbaar lijken. De thema's waren maar een aanleiding, een ingang om over de grote vragen te denken waar de architectuur niet aan ontkomt.

Vragen zoals deze: 'Is de persoonlijke verbeelding in staat een architectuur te ontwerpen die een gemeenschappelijke betekenis heeft? Kan dat?' Ze staat met potlood aangestreept in mijn exemplaar van *Architectuur zonder schaduw*. Het antwoord volgt al op de volgende regel – 'Is het dan ooit anders geweest?' – maar dat antwoord heft de vraag niet op. Het stuurt je op excursie door de geschiedenis heen, verkennend hoe generatie na generatie met die vraag in het reine probeerde te komen. Elk essay van Bekaert is zo'n excursie, vertrekkend bij het onderwerp dat zich op dat moment opdrong richting een vraag die onontkoombaar is. De *Verzamelde Opstellen* zijn een bouwwerk, zo suggereert de samensteller Christophe Van Gerrewey, waarin over dit soort vragen nagedacht kan worden.

7

'Ik zoek mijn thema's niet, ik krijg ze, ik word uitgenodigd'. Bekaert poseerde als gelegenheidsschrijver. Zijn geprefereerde vorm was de toespraak. Bekaert was een stem. De toespraak gaat door in zijn bibliotheek, daar spreekt hij ons toe als gastheer. Hij geeft er veelvuldig het woord aan de vele namen uit de rekken: aan recente wetenschappers, oude traktatenschrijvers of Franse dichters. In de bibliotheek is chronologie niet van belang: oude en piepjonge stemmen vallen elkaar in de rede. In zijn kielzog doe je ontdekkingen. Zoals renaissance-architect Philibert de l'Orme, de architect van het jachtkasteeltje

van Diane de Poitiers, genoeglijk klagend over de sores van zijn stiel. Of Francis Ponge, de surrealistische dichter die de kant van de objecten koos en een schuimende ode schreef aan de zeep.

Was Bekaert vrijblijvend? Daarvoor was zijn toon en positie te ongewoon, te wars van gebruikelijke categorieën, te riskant. Het zijn stukken waar de gebruikelijke instrumenten van de kunstgeschiedenis – stijlen, periodes, strekkingen – angstvallig zijn vermeden. Stukken waarin elke afweging haar tegendeel ontmoette: het was ‘slenteren over een rommelmarkt’, vond Lucien Kroll. Dat ‘scheldwoord’ is goed getroffen. Bekaerts stukken eisen van de lezer dezelfde belangeloze, principiële interesse in de dingen, hetzelfde ontvlambare enthousiasme voor het onaangepaste dat van een bezoeker aan een rommelmarkt wordt gevergd. Een wereldverbeteraar die gelooft te weten hoe de kwalen van onze tijd verholpen moeten worden, heeft daarvoor geen geduld. Kroll, die de illusie koesterde dat hij zich als architect had weggecijferd ten dienste van de gebruikers, was omgekeerd voor Bekaert het voorwerp van algehele afwijzing.

8

De nieuwsgierige Bekaert, die zich ver uit elkaar liggende voorkeuren veroorloofde, kwam wel vaker in polemieken terecht. Door de contouren van die polemieken heen schemert de onverzettelijke kern van zijn overtuiging. Vanaf zijn vroegste geschriften was hij een verklaard tegenstander van de uiteengelegde, functionalistische stad. Die schoot, alle goede bedoelingen ten spijt, hopeloos tekort bij de chaotische verbeeldingskracht van dat ‘wat bestaat’. Voor de banale of protserige middelmaat, waar geen gedachte aan te onttrekken viel, kende hij geen genade. Maar evenmin voor architectuur die zich gedachteloos overgeeft aan haar uitzonderlijkheid en haar maatschappelijke positie niet begrijpt. Zijn afwijzing van de expressionistische, verticale kerken van de jaren zestig en zijn kritiek, zo’n dertig jaar later, op de zelfgenoegzame architectuur van het Nederlands Architectuurinstituut stroken met elkaar. Hun opdringerige, inadequate architectuur verdringt de reflectie waartoe ze zouden moeten uitnodigen: kan een kerk nog sacraal zijn? Kan de architectuur, in deze maatschappij, een instituut zijn?

Sacralisering en institutionalisering wilde hij niet. Zijn jarenlange verblijf in zijn bibliotheek, tussen oude en nieuwe vrienden van allerlei slag, had hem immuun gemaakt voor elk soort illusie. Elke nieuwe, urgente agenda voor de architectuur vond hij het overdenken waard, maar hij wilde wel voorbij de eenduidig opgedrongen betekenis kunnen denken. Hij wou de schaduw

die de architectuur wierp, erkennen. Daartoe had zijn werk, dat gestaalde academici frivool toescheen, hem een onvermoeibare discipline bijgebracht.

Paul Vermeulen is architect/oprichter van bureau De Smet Vermeulen architecten en architectuurcriticus.

Een man in een bibliotheek is gepubliceerd op ArchiNed (19-9-2016)

De architec-
tuurkritiek
is dood,
leve de archi-
tectuurkritiek

Afgelopen jaar zijn twee geroemde Nederlandstalige architectuurcritici overleden: Joost Meuwissen en Geert Bekaert. Hoewel de twee mannen een generatie van elkaar verschillen, staan beiden voor een bepaald type criticus: de onafhankelijke, erudiete schrijver die een duidelijke – en soms wat belerende – positie inneemt. Iemand die je kan maken, maar ook kan breken. Een criticus wiens leven vooral uit schrijven bestaat en die regelmatig publiceert in vakbladen, tijdschriften en dagbladen. Kortom, een man met gezag.

De praktijk van de kritiek is sinds de tijd van Meuwissen en Bekaert meer pluriform geworden. Dit is verbonden aan de diversiteit van de veelal digitale platforms waarop men publiceert, maar ook aan het gekozen format; kritiek is niet noodzakelijkerwijs een geschreven stuk en kan multimediaal van karakter zijn. Met de komst van het internet is ook een nieuw type architectuurcriticus geboren; iemand voor wie schrijven een van de werkzaamheden is binnen zijn of haar praktijk. En steeds vaker is kritiek het resultaat van meerdere auteurs. Onder de ingezonden stukken voor deze editie van de Geert Bekaert-prijs zaten drie kritieken die door meerdere auteurs zijn geschreven.

De ‘platforms’ waarop kritiek wordt gepubliceerd zijn door de populariteit van het internet divers en niet langer te overzien. De jury is er van overtuigd dat juist die onoverzichtelijkheid en veelheid een nader te onderzoeken kenmerk is van de huidige architectuurkritiek. Al deze uitingen worden per keer slechts gelezen door een selecte groep en vormen niet langer onderdeel van wat eertijds een publiek debat werd genoemd. De grootste bedreiging voor de kritiek is dat ze van inclusief naar exclusief verschiet, terwijl ze juist inclusief moet zijn, omdat het iedereen aangaat. Daarom heeft de jury allereerst naar een betrokken stem gezocht die erin slaagt het gesprek over architectuur voor een veelheid aan lezers te openen.

Uit de vele stukken die de juryleden wel hebben gelezen, blijkt taligheid als intrinsieke kwaliteit nog steeds belangrijk. Ze vormt binnen de context van de Geert Bekeart-prijs een beoordelingscriterium in de overtuiging dat in de taligheid het akkoord schuilt tussen de auteur en de lezer als voorwaarde voor dialoog. Daarbij moet worden opgemerkt dat ook taligheid geen statisch kwaliteitscriterium, maar eveneens aan verandering onderhevig is, zoals *Verzamelde Opstellen* van Geert Bekaert duidelijk aantonen. Tussen de ingezonden artikelen voor de Geert Bekaert-prijs 2014-2016 zaten ook kritieken die andere middelen dan alleen taal inzetten.

Voorafgaande aan de bespreking van de ingezonden kritieken hebben de juryleden met elkaar van gedachten gewisseld over architectuurkritiek, over de nieuwe criticus, de rol van de criticus, over het belang van architectuurkritiek en zich expliciet de vraag gesteld voor wie de architectuurkritiek nu eigenlijk geschreven, dan wel gemaakt wordt. Indirect werden zo de criteria geformuleerd waaraan de genomineerde kritieken zouden moeten voldoen.

Een goede architectuurcriticus biedt in de ogen van de jury een even alternatieve als betrokken blik op zijn of haar onderwerp, weet dit aan een ruimere context te verbinden en brengt opwinding teweeg. Met zijn of haar kritische reflectie legt de (onafhankelijke) criticus onverwachte verbanden tussen het object van reflectie en de samenleving. Architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur gaan in beginsel over de gebouwde omgeving en daarmee per definitie over maatschappelijke opgaven. Een kritische kritiek dient de complexiteit van vandaag te doorgronden en mogelijk zelfs te beïnvloeden. De kritiek is geschreven door een auteur die door zijn of haar specifieke manier van kijken architectuur begrijpelijk kan maken voor anderen en die hierin een persoonlijke keuze blootlegt. Iemand wiens attitude voorkomt uit betrokkenheid; een persoonlijke betrokkenheid van de criticus kan overigens ook liggen in existentiële, architecturale kwesties.

12

Hierin schuilt gelijktijdig ook een gevaar: een te grote betrokkenheid kan ook leiden tot een politiek correcte, of zelfs afhankelijke houding. Een afhankelijke houding werd overigens niet door alle juryleden categorisch en subiet afgewezen, voorwaarde is wel dat de auteur deze positie expliciet maakt. Over een punt was iedereen het volledig eens; een goede kritiek bedient zich van een goede argumentatie. Maar er is meer nodig om een kritiek effectief te laten zijn: de keuze van het platform waarop gepubliceerd wordt en het taalgebruik. Beide dienen in balans te zijn.

De jury heeft vijf teksten genomineerd voor de Geert Bekaert-prijs 2014-2016. De geselecteerde teksten tonen ieder op zich hoe kritiek op verschillende manieren verschijnt: als kritische houding, als kritisch onderzoeksresultaat, als journalistieke kritiek, als theoretische kritiek en als kritische analyse. De genomineerde teksten zijn in de ogen van de jury het beste voorbeeld van hun eigen genre. Ze tonen aan hoe belangrijk het is om vanuit een engagement te spreken en dat een kritiek kan en moet verbinden. Een korte karakteristiek van de teksten in willekeurige volgorde.

Walls and Fences van Theo Deutinger en Stefanos Fillippas, gepubliceerd in *MARK magazine*, een Engelstalig tijdschrift over zoals ze het zelf omschrijven: ‘*the practice and perception of architecture at the dawn of the third millennium.*’

Overall in de wereld worden tussen landen muren gebouwd en hekken geplaatst. Gebaseerd op bestaande muren en hekken, ontwikkelde de auteurs een Neufert of Terror.

Walls and Fences’ getuigt van een vorm van kritiek, waarbij naast taal, ook architectonische middelen worden ingezet. De tekeningen zijn fascinerend, ze zuigen de lezer als het ware naar binnen. De gekozen methodologie, zo direct verbonden aan de architectuur zelf, is interessant genoeg om verder ontwikkeld te worden als nieuwe vorm van architectuurkritiek.

Delirious Equivalence. The Hague City Hall Competition van Francesco Marullo, gepubliceerd in *OASE journal* een onafhankelijk, internationaal, *peer-reviewed* tijdschrift voor architectuur dat het academisch vertoog en de gevoeligheden van de ontwerppraktijk integreert.

‘Delirious Equivalence’ is een analyse van het ontwerp dat Rem Koolhaas in 1986 maakte voor de ontwerpprijsvraag voor het nieuwe stadhuis van Den Haag.

Het artikel heeft een ongehoorde informatiedichtheid. De theoretische analyse is verrassend en eerder maatschappelijk dan typologisch van karakter. Het leidt uiteindelijk tot een andere blik op de ontwerpen die het bureau van Koolhaas nu produceert. De auteur toont betrokkenheid en houdt gelijktijdig academische distantie.

Het nieuwste gebouw op de Amsterdamse Zuidas is een plaatje – en niet veel meer dan dat van Mark Minkjan gepubliceerd op *The Creators Project | VICE*, een internationaal online platform voor creativiteit, kunst en technologie.

Een artikel over de rol van renderings in de media naar aanleiding van een verbeelding van Ravel Plaza, een gebouw ontworpen door MVRDV dat moet verrijzen aan de Amsterdamse Zuidas.

Hoewel de discussie over de betekenis van renderings voor het architectuurdiscours niet nieuw is, is dit artikel een poging om architectuur als vorm van beeldproductie te benaderen; architectuur als make-up voor het vastgoedmechaniek. De gekozen toon van het artikel heeft een lichtheid. De toon en de blik vallen naadloos samen.

De architectuur van de 'commons'. Naar een nieuwe definitie van het architectuurproject van **Tom Avermaete** gepubliceerd in *Jaarboek Architectuur in Nederland 2015/2016* waarin de meest opmerkelijk gerealiseerde gebouwen van een jaar van een context worden voorzien door essays.

Aan de hand van drie in het *Jaarboek* gepubliceerde projecten onderzoekt de auteur de kenmerken en gemeenschappelijkheden die deze projecten binden om daarmee het karakter van deze architectuur als ingrijpen in een gemeenschappelijkheid te kunnen duiden.

De criticus heeft hier de gedaante van academicus aangenomen. De auteur ambieert het begrip 'commons', dat vooral wordt gebruikt in discussies over de openbare ruimte, in de architectuur te introduceren. Dit essay kent als onderhuidse ambitie een academisch debat productief te maken voor een groter publiek en wordt als zodanig gewaardeerd door de jury als een kritische praktijk.

Overhoeks: autisme aan het IJ van **Vincent Kompier** gepubliceerd op *ArchiNed*, een kritische, onafhankelijke website over architectuur en meer. Het betreft een recensie van De Campus, de eerste fase van nieuwbouwwijk Overhoeks gelegen tegenover het Centraal Station Amsterdam.

De auteur is goed geïnformeerd en zet deze kennis op een elegante manier in zonder dat het specialistisch wordt. Hij definieert zichzelf nadrukkelijk niet als vakspecialist, maar eerder als geëngageerde gebruiker en zet humor in om zijn oprechte verontwaardiging te uiten.

De winnaar van de Geert Bekaertprijs voor architectuurkritiek 2014-2016. Specifiek aan het artikel is de aarzeling in het betoog, die retorisch goed werkt in de zin dat het de lezer uitnodigt het geboden argument zelf verder door te denken. Uit het stuk spreekt boosheid, maar in de ogen van de jury openbaart zich hier de productieve boosheid van de criticus. Het artikel kent bovendien een fraaie verdubbeling; het is kritisch ten aanzien van de architectuur, maar eveneens ten aanzien van de media. Het artikel heeft duidelijk een snaar geraakt, gezien de vele reacties die het teweeg bracht en toont hoe opwindend kritiek kan zijn als het een productief perspectief weet te vinden. **De Geert Bekaert-prijs 2014-2016 gaat naar Mark Minkjan voor zijn artikel 'Het nieuwste gebouw op de Amsterdamse Zuidas is een plaatje – en niet veel meer dan dat', gepubliceerd op The Creators Project | VICE.**

De jury van de Geert Bekaert-prijs 2014-2016

Guus Beumer (voorzitter), Eireen Schreurs, Anne Seghers, Ed Taverne en Bart Verschaffel

Guus Beumer is andragoog en directeur van Het Nieuwe Instituut

Eireen Schreurs is criticus, partner bij SUB office architecten Rotterdam en medewerker bij de faculteit Architectuur TU Delft

Anne Seghers is stedenbouwkundige en vakredacteur bij de Blauwe Kamer

Ed Taverne is emeritus hoogleraar architectuurgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen

Bart Verschaffel is filosoof en hoogleraar architectuurtheorie aan de Universiteit Gent, Faculteit Ingenieurswetenschappen en Architectuur

Het nieuwste
gebouw op de
Amsterdamse
Zuidas is een
plaatje —
en niet veel
meer dan dat

Amsterdam krijgt een fabelachtig nieuw gebouw, een soort bewoonbare rotswand met weelderige begroeiing. Als we de plaatjes voor het aangekondigde Ravel Plaza moeten geloven, tenminste. Want in werkelijkheid zullen we het gebouw nooit gaan zien zoals op dit beeld. Het groen zal er in Nederland zelden zo fris bij liggen, de duurzaamheid lijkt vooral een rookgordijn en het getoonde perspectief is alleen voor een vogel relevant. De aankondiging illustreert daarmee een groter probleem binnen de architectuur en de manier waarop de media erover berichten, waarin men zich dood lijkt te staren op de glinsterende nieuwigheid van gebouwen, terwijl de maatschappelijke invloed ervan voor het gemak wordt weggelaten. Eerst even het grote verhaal. De Gemeente Amsterdam heeft projectontwikkelaar OVG en het befaamde architectenbureau MVRDV uitverkozen voor een nieuwbouwproject aan de Zuidas. Het voorstel is een mix van woningen, kantoren en voorzieningen in drie torens, die in elkaar overvloeien via geschakelde terrassen. Op die terrassen is een soort verticaal bos geprojecteerd. Het gebouw moet grotendeels 'publiek toegankelijk worden, waarbij de openbare ruimte letterlijk doorloopt in en over het gebouw,' zegt de directeur van OVG. Laten we weer naar de render kijken. Ziet er fantastisch uit, toch? Het is vooral fantasierijk. Zo'n mooie lichtval door de zon zie je niet dagelijks, toch? Precies, het is ook een digitale weergave van de gedroomde ambitie van de architect. Het gebouw lijkt ook prachtig transparant, maar glas reflecteert en het gebouw zal er straks een stuk meer gesloten uitzien. Bovendien moet er vaak worden bespaard op materiaal en andere zaken waardoor de werkelijkheid waarschijnlijk een stuk fletser uitvalt. En hebben de balkons in de visualisatie nou geen balustrades? Spannend. Verder is het maar zeer de vraag of die ruimte in en op het gebouw straks echt openbaar toegankelijk is. Ja, al dat groen op de balkons en terrassen ziet er geweldig uit. Maar hoe hangt dat er straks echt bij? Renders van beboste gebouwen zie je de laatste tijd veel, maar succesvolle fysieke voorbeelden zijn nog niet gerealiseerd. Ze schijnen er nooit zo vorstelijk uit te kunnen gaan zien. Niet alleen omdat de smog of de harde wind funest zijn voor het groen, maar ook omdat de beplanting nooit kan floreren als die niet in de vaste grond staat. Bovendien is het in Nederland helaas niet het hele jaar door lente. Het gebouw als een verticaal bos presenteren en vertellen dat het duurzaam gaat zijn, heeft iets weg van 'greenwashing'. Nieuwbouw is namelijk een van de zwaarst milieuvervuilende activiteiten. De uiteindelijke plantjes op de balkons gaan die CO2-bom nooit compenseren. OVG zette vorig jaar ook nog The Edge neer op de Zuidas, het nieuwe hoofdkantoor van Deloitte. Het

marketingsfilmpje ervan is zo futuristisch en over de top dat het bijna grappig is. Het gebouw kreeg het label 'duurzaamste kantoorgebouw ter wereld,' terwijl het er voor zorgde dat Deloitte haar twaalf jaar oude kantoor bij station Sloterdijk leeg achterliet. Gedumpte voor het gebouw van de toekomst. Bovendien is Ravel Plaza in de render vanuit een bijzonder mooi perspectief gevisualiseerd, maar dat beeld is straks alleen voor Gerrit Zalm te zien vanuit zijn directeurskamer in het kantoorgebouw van ABN AMRO. Vanuit veel andere hoeken zie je uiteindelijk gewoon een glazen doos, met misschien wat groene bladeren erop.

Je kunt het de architect ook niet heel erg kwalijk nemen. Architectuur wordt vaak gebruikt als make-up voor vastgoedprojecten. Architecten zijn afhankelijk van opdrachtgevers en doen daarom maar (wat graag) mee aan het spel van verleiding. Het plaatje van Ravel Plaza is slechts verkoopmateriaal, waarmee de gemeente moest worden overtuigd om OVG het project te laten bouwen. Niet dat het een kwestie van gunnen is: de gemeente wil graag dat er volop nieuw wordt gebouwd omdat de stad miljoenen verdient aan de grond waarop het project wordt gebouwd. Maar wat we voor ons zien is vooral een lege huls. Het plaatje van Ravel Plaza is een verkeerde voorstelling van de toekomstige realiteit, maar ook het verkooppraatje is dichtgemetseld met holle marketingwoorden als 'vernieuwend', 'uniek', 'duurzaam', 'hoogwaardig' en 'innovatief'. We moeten nog tot 2018 wachten op de precieze invulling van die huls.

18

Dat wil niet zeggen dat het uiteindelijk geen mooi en functioneel gebouw zal worden dat veel mensen zal bevallen, maar wat we nu zien is niet meer dan een mooie voorstelling ervan. Het beeld is gefabriceerd als optimistisch icoon van positieve ontwikkeling. Het is reclame om de niet al te populaire Zuidas in een wat positiever daglicht te zetten. Een icoon met 'een gedurfde en eigenzinnige uitstraling', in de woorden van de Zuidasbaas van de Gemeente Amsterdam, dat 'op krachtige wijze een omslagpunt markeert in de doorontwikkeling van de Zuidas naar een gemengd gebied met wonen, werken en voorzieningen.'

Make-up dus. Zo'n render verhuult de lelijke kanten van architectuur en stedelijke ontwikkeling. En de media trappen erin. Want los van het feit dat Ravel Plaza in werkelijkheid niet het gebouw van de render gaat zijn, verdoven dit soort plaatjes de discussie over architectuur. Het is de drug die ervoor zorgt dat je bedwelmd wordt en alleen nog maar de positieve kanten van het feestje ziet.

Veel media die over architectuur berichten, doen weinig meer dan het klakkeloos overnemen van het spektakelplaatje en de lege PR-tekst van de

ontwikkelaar en architect. Dat gebeurde bij dit gebouw van MVRDV ook, op populaire designwebsites als Dezeen, Designboom en ArchDaily, en zelfs in Het Parool. Waarom zouden ze ook kritisch zijn? De media moeten clicks en views genereren om geld te verdienen, en in de huidige beeldcultuur gaat dat nu eenmaal het gemakkelijkst wanneer je als eerste met sensationele plaatjes komt. Maar terwijl ze pretenderen nieuws te brengen, zijn ze niet veel meer dan een PR-instrument voor de ontwikkelaar en architect.

De gevierde architectuur is vaak voor de happy few. Toch verlekken mensen zich er maar al te graag aan, misschien juist wel omdat het vaak een onhaalbare droom is om ooit ook echt in een dergelijk gebouw te wonen. Door de fantastische voorstelling wordt voorbijgegaan aan vragen die moeten worden gesteld: hebben we dit gebouw eigenlijk wel echt nodig? Wat zijn eigenlijk de belangrijkste problemen voor de stad en hoe draagt dit project bij aan een oplossing? Wie betaalt ervoor? Wie gaat eraan verdienen? Wie mag er gebruik van maken? Hoe betaalbaar zijn de woningen? Hoe duurzaam is de bouw en het gebruik?

Ik zeg niet dat Ravel Plaza op al deze vlakken slecht zal scoren, maar wel dat nieuwe projecten nauwelijks op deze punten worden beoordeeld. En dat terwijl juist een kritisch publiek bij grote bouwprojecten eventueel nog veranderingen kan afdwingen.

Architectuur wordt te vaak verward met kunst. De beeldcultuur zorgt ervoor dat architecten teveel als beeldhouwers en designsterren worden neergezet. Architect is een creatief beroep, maar wel één met een sterke impact op onze leefomgeving. Aan een schilderij kun je voorbij lopen, een gebouw is beeldbepalend voor een hele wijk of stad, en blijft waarschijnlijk langer staan dan jij. Daarom is het zaak dat we ons minder laten afleiden door de digitale waanvoorstellingen, en ons meer richten op de vormgeving van de echte wereld; de vormgeving van de wijken, de steden en de samenleving waarin we graag willen wonen.

Mark Minkjan is stadsgeograaf en hoofdredacteur van Failed Architecture. Het artikel is gepubliceerd op The Creators Project | VICE (19-10-2015)

COLOFON

20

De Geert Bekaert-prijs voor
architectuurkritiek is een initiatief
van ArchiNed www.archined.nl

**De jury van de 2e editie van
de Geert Bekaert-prijs:**

Guus Beumer (voorzitter)
Eireen Schreurs
Anne Seghers
Ed Taverne
Bart Verschaffel

ArchiNed-team:

Marina van den Bergen
Ilona van der Linden
Sandra Mellaart

Met dank aan:

Iedereen die teksten heeft
opgestuurd voor de 2e editie van de
Geert Bekeart-prijs, de ArchiNed-
leden en adverteerders - in het
bijzonder Bouwen met Staal en
Wisselingh en Toorens.

Ontwerp publicatie:

Pony Design Club www.ponydesignclub.nl

Copyright de auteurs

December 2016

ArchiNed

www.archined.nl